Sonata fantomelor

DRAMA (1907)

Personajele

BĂTRÎNUL, *directorul Hummel*
STUDENTUL ARKENHOLZ
LĂPTĂREASA *(vedenie)*
PORTĂREASA
PORTARUL
DEFUNCTUL CONSUL
FATA-N ROCHIE NEAGRĂ, *fiica Defunctului cu Portăreasa*
COLONELUL
MUMIA, *soţia Colonelului*
DOMNIŞOARA, *fiica ultimilor doi, în realitate a Bătrînului*
DOMNUL DISTINS, *numit baronul Skanskorg, logodit cu fiica Portăresei*
JOHANSSON, *valetul lui Hummel* BENGTSSON, *valetul Colonelului*
LOGODNICA; *fosta logodnică a lui Hummel, acum o bătrînă cu părul alb*

Faţada unei case moderne din care se vede parterul şi etajul întîi. Vizibil este numai colţul casei, care la parter se termină cu un salon rotund iar la etajul întîi cu un balcon de care e fixat minerul drapelului. Cînd jaluzelele de la salon sînt ridicate, prin ferestrele deschise se poate vedea o statuie albă, de marmură, înfăţişînd o femeie tînără. Statuia e înconjurată de palmieri şi scăldată în lumina puternică a soarelui. în fereastra din stînga ghivece cu zambile (albastre, albe, roz.) Pe balustrada balconului de la etajul întîi o plapumă de mătase şi două perne albe. Pe fereastra din stînga atîrnă cearşafuri. E o dimineaţă senină de duminică. In faţa casei, în prim plan, o bancă vopsită în verde. La dreapta, în stradă, o fîntînă arteziană; la stînga [un stîlp pentru afişe.

La stînga, în fund, o uşă de intrare prin care se zăreşte o parte a scării, cu trepte de marmură, balustradă din lemn de mahon şi din alamă; de ambele părţi ale porţii se află dafini, în jardiniere de lemn.

Colţul cu salonul rotund dă şi spre o stradă transversală, care pare să se întindă în continuare spre fundul scenei. La stînga uşii de la intrare, la parter, o fereastră cu oglindă care reflectă în ea strada.

în momentul ridicării cortinei se aud dangăte de clopot la mai multe biserici.

Uşile faţadei sînt deschise. Fata în rochie neagră stă nemişcată pe scară.

Portăreasa mătură prin ***antreu,*** *apoi lustruieşte alama clanţelor de la uşă; după aceea udă dafinii.*

Bătrînul sade într-un fotoliu cu rotile, lingă stîlpul de afişe, şi citeşte ziarul; are părul şi barba albe; poartă ochelari. Dinspre colţul casei intră Lăptăreasa, o tînără care duce sticlele într-un coş de sîrmă ; este îmbrăcată într-o rochie uşoară de vară, cu pantofi de culoare închisă, ciorapi negri şi bonetă albă; îşi scoate boneta şi o atîrnă de fîntînă; îşi şterge sudoarea de

pe frunte, apoi bea o înghiţitură de apă din găleată, se spală pe mîini, îşi potriveşte părul folosind drept oglindă suprafaţa lucie a apei.

De pe un vapor se aude un gong, iar din cînd în cînd liniştea este întreruptă de sunetele de başi ale unei orgi, ce se află într-o biserică din apropiere.

După cîteva minute de tăcere, în care timp Lăptăreasa îşi termină toaleta, intră din stînga, Studentul. E nedormit şi nebărbierit. Merge drept la fîntînă.

Pauză.

STUDENTUL îmi dai voie să beau?

Lăptăreasa trage găleata spre sine.

STUDENTUL Dar nu termini odată?

Lăptăreasa îl priveşte cu teamă.

BĂTRÎNUL *(pentru sine):* Cu cine o fi vorbind? Că eu nu văd pe nimeni! Oare nu e în toate minţile ? *(Continuă să privească mirat spre cei doi.)* STUDENTUL Ce te uiţi? Arăt chiar aşa de prost? Da, n-am dormit astă noapte şi, fireşte, îţi închipui că chefuit...

Lăptăreasa continuă să-l privească pe Student cu teamă.

STUDENTUL Ţi se pare că am băut punci, nu-i aşa? Dar ce, miros a punci?

Lăptăreasa continuă să-l privească plină de teamă.

STUDENTUL Ştiu că sînt nebărbierit... Dă-mi voie, fată, să beau un pic de apă, că merit! *(Pauză.)* Ei! Văd că n-am încotro, trebuie să-ţi spun că am pansat răniţi şi am stat de veghe lîngă ei toată noaptea,

după ce s-a prăbuşit casa aceea mare! Aşa, acum ştii!
Lăptăreasa clăteşte găleata şi i-o întinde să bea.
STUDENTUL Mulţumesc!
Lăptăreasa nu face nici o mişcare.
STUDENTUL *(rar):* Vrei să-mi faci un mare bine? *(Pauză.)* După cum vezi, am ochii roşii; dar deoarece am umblat cu mîinile pe morţi şi pe răniţi, nu pot să le duc la ochi, ca să nu-i infectez. .. Vrei să mi-i ştergi puţin cu batista asta curată? Da? Vrei să fii samariteanca milostivă?

Lăptăreasa stă un moment la îndoială dar în cele din urmă îi îndeplineşte rugămintea.
STUDENTUL îţi mulţumesc! *(Scoate portmoneul.)*
Lăptăreasa schiţează un gest de refuz.
STUDENTUL Iartă-mi zăpăceala, dar sînt pe jumătate adormit.
Lăptăreasa pleacă.
BĂTRÎNUL *(către student):* Scuzaţi-mă, vă rog, am auzit că aţi fost la locul accidentului de aseară. Tocmai acum citesc despre el... STUDENTUL A şi apărut în ziare?
BĂTRÎNUL Da, cu toate amănuntele: apare şi o fotografie, dar ziarele regretă că nu s-a aflat încă numele studentului atît de destoinic... STUDENTUL *(aruncă o privire in ziar):* Aşa? Da, eu sîntl
Ca să vedeţi!
BĂTRÎNUL Cu cine aţi vorbit adineauri? STUDENTUL N-aţi văzut?
Pauză.
Ar fi indiscret din partea mea să cer... să aflu... numele dumneavoastră ?
La ce bun ? Nu-mi place publicitatea... celui lăudat, i se găsesc după aceea şi cusururi... arta de a bîrfi s-a dezvoltat aşa de mult... şi apoi nu am nevoie de nici o răsplată... Poate sînteţi bogat ?
De loc... dimpotrivă! Sînt sărac lipit. Ascultă.... mi se pare că vocea dumitale am mai auzit-o cîndva... am avut un prieten, în tinereţe, care nu reuşea să rostească cum trebuie cuvîntul „fereastră", zicea totdeauna „fe-riastră" — primul om la care am auzit pronunţia asta a fost el; al doilea eşti dumneata — nu cumva eşti rudă cu angrosistul Arkenholz? A fost tatăl meu.
Ciudate mai sînt căile destinului... te-am văzut cînd erai copil mic, în împrejurări deosebit de grele. ..
Se spune că m-am născut chiar în toiul unei proceduri de faliment... Da, aşa e! îmi daţi voie să vă întreb, dumneavoastră cum
vă numiţi?
BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL
STUDENTUL BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL STUDENTUL

BĂTRÎNUL Sînt directorul Hummel... STUDENTUL Da ? Atunci îmi aduc aminte... BĂTRÎNUL Ai auzit de multe ori pronunţîndu-se numele mex
în familia dumitale? STUDENTUL Da!
BĂTRÎNUL Poate cu o anumită lipsă de bunăvoinţă, nu-ii aşa?
Studentul tace.
BĂTRÎNUL Da, pot să-mi închipui. La un moment dat s-a spus chiar că eu am fost acela care 1-a ruinat pe tatăl dumitale. Cei ce dau faliment din cauza unor speculaţii stupide, pretind totdeauna că au fost ruinaţi de acela pe care n-au reuşit să-1 ducă de nas. *(Pauză.)* Fapt e că tatăl dumitale m-a jefuit de şaptesprezece mii de coroane, care în momentul acela reprezentau toate economiile mele.
STUDENTUL Ciudat, cum o situaţie poate să fie prezentată în
două moduri aşa de diferite. BĂTRÎNUL Doar nu-ţi închipui că spun lucruri neadevărate!
STUDENTUL Ce pot să-mi închipui ? Tata nu a minţit! BĂTRÎNUL E drept, un tată nu minte niciodată... dar şi eu sînt tată şi prin urmare...
STUDENTUL Ce vreţi să spuneţi?
BĂTRÎNUL L-am salvat pe tatăl dumitale de la mizerie, iar el m-a răsplătit cu întreaga ură feroce pe

care o inspiră îndatorirea de recunoştinţă... ba şi-a învăţat chiar şi familia să mă vorbească de rău.
STUDENTUL Poate că l-aţi făcut nerecunoscător, otrăvind cu
umiliri inutile ajutorul pe care i l-aţi dat. BĂTRÎNUL Orice ajutor e umilitor, domnul meu.
STUDENTUL Dar, de fapt, ce doriţi de la mine? BĂTRÎNUL Nu-ţi cer banii, dar dacă vrei să-mi faci unele mici servicii, voi considera că mi s-au restituit. Vezi că sînt infirm; unii spun că e din vina mea, alţii îi acuză pe părinţii mei; eu însă cred că, de fapt, de vină e viaţa şi piedicile pe care le ridică ea în calea noastră la tot pasul; nici nu scapi bine de una, şi dai de alta. De pildă, acum nu mai pot urca scările, nu mai pot trage sfoara de la clopoţel, de aceea te rog: ajută-mă!
STUDENTUL Ce pot să fac?
BĂTRÎNUL Mai întîi, împinge puţin fotoliul, aşa ca să pot citi afişele; vreau să văd ce se joacă la teatru diseară...
478
STUDENTUL BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL STUDENTUL
BĂTRÎNUL STUDENTUL
BĂTRÎNUL
STUDENTUL BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL
BĂTRÎNUL STUDENTUL
BĂTRÎNUL STUDENTUL
BĂTRÎNUL
STUDENTUL BĂTRÎNUL
(împinge fotoliul): Nu aveţi un valet ? Ba da, dar l-am trimis de acasă cu un comision... Se întoarce îndată... sînteţi student în medicină ? Nu, studiez limbi străine, dar nu ştiu ce o să mă fac pînă la urmă... Da! Da!... Te pricepi la matematică? Da, am ceva idee! Asta-i bine! Poate ai vrea o slujbă? Da, de ce nu?
Bine! *(Citeşte pe afiş.)* Se joacă *Valkiria* în matineu ... Colonelul şi fiică-sa o să fie acolo; şi pentru că el sade totdeauna în rîndul şapte la margine, pe dumneata te plasez alături... Fii bun şi du-te la cabina telefonică de acolo şi reţine un bilet în rîndul şapte, locul optzeci şi doi. Să mă duc la operă azi?
Da, dacă mă asculţi, n-o să-ţi meargă rău! Vreau să fii fericit, bogat şi stimat; debutul dumitale de ieri, ca salvator curajos, o să te facă cunoscut, şi numele dumitale o să tragă greu la cîntar. *(se duce spre cabina telefonică) :* Nostimă poveste!... Faci sport?
Da, asta a fost nenorocirea mea... Ei, atunci s-o transformăm în fericire!... Dă un telefon chiar acum. *(Citeşte mai departe ziarul.)*
Fata-n rochie neagră a ieşit pe trotuar şi stă de vorbă cu Portăreasa; Bătrînul ascultă, dar publicul nu aude nimic... Studentul intră din nou.
S-a făcut? Da!
Vezi casa aceea?
Am văzut-o destul de bine... Am trecut ieri prin faţa ei cînd soarele bătea în geamuri... şi, în-chipuindu-mi toată frumuseţea şi luxul dinăuntru, i-am spus colegului meu: cel care ar avea o locuinţă acolo, la etajul patru, o soţie tînără şi frumoasă, doi copii mici frumoşi şi un venit în dobînzi de douăzeci de mii de coroane... Ai văzut casa? Ai văzut-o? Şi mie îmi place casa aceea...
Vă ocupaţi cu vînzări şi cumpărări de case? Mda! Dar nu aşa cum îţi închipui poate dumneata...
479
STUDENTUL îi cunoaşteţi pe cei care locuiesc acolo? BATRÎNUL Pe toţi. La vîrsta mea cunoşti pe toţi oamenii, pe părinţii şi pe bunicii lor, şi descoperi mereu că eşti rudă cu ei într-un fel sau altul... De curînd am împlinit optzeci de ani — dar nu mă cunoaşte ni- j meni bine... Mă interesez de soarta oamenilor...]
Cineva ridică ruloul de la fereastra salonului rotund : înăuntru J *se zăreşte Colonelul îmbrăcat în civil; acesta se uită la termo-* 1 *metru, apoi se îndreaptă spre interiorul camerei şi se opreşte în* l *faţa statuii de marmură.*
BĂTRÎNUL Uite, acolo e colonelul, lîngă care o să stai azi !
la prînz... STUDENTUL Acesta e... colonelul? Nu mai înţeleg nimic; totul

e ca-n poveşti...
BĂTRÎNUL întreaga mea viaţă e ca o carte de poveşti, dom-] nul meu; şi cu toate că poveştile nu seamănă una cu alta, ele sînt totuşi legate una de alta printr-un fir nevăzut, leitmotivul revine de fie-care dată... STUDENTUL Pe cine reprezintă statuia de marmură dinăuntru ? j
BĂTRÎNUL Pe nevastă-sa fireşte... STUDENTUL A fost aşa de frumoasă?...
BĂTRÎNUL Mda!
STUDENTUL Spuneţi, vă rog, clar!
BĂTRÎNUL Noi nu putem judeca oamenii, băiete dragă! Dacă o să-ţi spun că ea 1-a lăsat odată, că el obişnuia să o bată, că ea a venit iar înapoi şi s-a măritat din nou cu el, că sade acum acolo înăuntru ca o mumie şi îşi admiră propria statuie, o să crezi că sînt nebun. STUDENTUL NU înţeleg!
BĂTRÎNUL Cred şi eu!... Vezi fereastra cu zambile ? Acolo locuieşte fiica lui... acum a ieşit să facă o plimbare călare, dar se întoarce imediat...
STUDENTUL Cine e fata-n rochie neagră, care vorbeşte cu portăreasa ?
BĂTRÎNUL Vezi, situaţia e cam încurcată, dar e în legătură cu mortul de acolo, de sus, unde se văd cear-şafurile albe...
STUDENTUL Şi acesta cine a fost?
BĂTRÎNUL A fost un om ca noi, dar trăsătura cea mai pregnantă la el era vanitatea... Dacă te-ai fi născut

STUDENTUL BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL

într-o duminică[x] l-ai zări curînd ieşind pe poartă ca să privească drapelul îndoliat al consulatului... a fost consul şi-i plăceau coroanele, leii, penele la pălărie şi panglicile colorate. Apropo de duminică, să ştiţi că într-adevăr m-am născut într-o zi de duminică. Nu mai spune!... De altfel mi-am dat eu seama.. după culoarea ochilor... dar atunci dumneata poţi să vezi ceea ce alţii nu văd; ai observat? Nu ştiu ce văd alţii, dar cîteodată... ei da, dar despre aşa ceva nu se vorbeşte! Eram aproape sigur! Dar mie poţi să-mi spui... eu înţeleg treburile astea... De pildă ieri... parcă m-a atras ceva spre strada aceea dosnică, unde mai tîrziu s-a prăbuşit casa... am sosit acolo şi m-am oprit în faţa clădirii aceleia, pe care nu o mai văzusem niciodată... Deodată am observat cum se produce o crăpătură în zid, am auzit cum trosnesc duşumelele de la diferitele etaje, m-am repezit şi am tras la o parte *wx* copil, care tocmai mergea pe lîngă perete, în secunda următoare casa s-a prăbuşit... Am scăpat teafăr, dar în braţele mele, unde credeam că e copilul, nu mai era nimic... Ei da... Mi-am dat seama... Spune-mi, te rog, un lucru: De ce gesticulai adineauri lîngă fîn-tînă? Şi de ce vorbeai singur? Nu aţi văzut-o pe lăptăreasa cu care am stat de vorbă ?
(îngrozit): Lăptăreasa? Da, fata care mi-a întins găleata. Aşa?... Ei bine, eu nu pot să văd, pot în schimb altceva.. .
La fereastra cu oglinda care reflectă strada apare o bătrtnă cu părul alb.
BĂTRÎNUL

i Persoanele născute duminica ^^f cu facultatea de a vedea lucruri supranaturale. face .profeţii şi de a vindeca boli.

unei credinţe vechi, înzestrate se atribuie chiar puterea de a

STUDENTUL BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL
STUDENTUL BĂTRÎNUL
STUDENTUL BĂTRÎNUL
STUDENTUL BĂTRÎNUL
STUDENTUL BĂTRÎNUL

STUDENTUL BĂTRÎNUL
cîtuşi de puţin, cu toate că atunci ne-am jurat credinţă pînă la moarte. înţelegi ? Pînă la moarte... Cît de naivi erau oamenii mai de mult! Noi nu mai vorbim în felul acesta cu fetele de acum.: Iartă-ne tinere; pe vremea aceea nu ne pricepeam la ceva mai bun! Dar poţi să-ţi dai seama că bă-trîna asta a fost cîndva tînără şi frumoasă? Nu se vede. Ba da, are privirea frumoasă, dar nu-i văd ochii.
Portăreasa iese cu un coş în mînă şi presară cetină de brad.
Nevasta portarului, da! Fata-n rochie neagră e fiica pe care o are de la cel mort; bărbatul ei a primit în schimb postul de portar... Fata-n rochie neagră are peţitor un domn distins, care pe deasupra o să se şi îmbogăţească; acum e tocmai în divorţ, şi nevastă-sa îi face cadou o casă, numai ca să scape de el. Peţitorul ăsta distins va deveni ginerele mortului, şi vezi că aşternutul lui stă la aerisit pe balcon... Cam încurcată afacere!
Teribil de încurcată!
Da, în toate privinţele, cu toate că pare să fie \ simplă.
Dar cine a fost mortul?
M-ai mai întrebat odată şi ţi-am spus; dacă te-ai uita după colţ, unde e scara de serviciu, ai observa o droaie de săraci, pe care el îi ajuta... cînd avea chef... Era un om milostiv? Da, cîteodată. Nu totdeauna?
Nu!... Aşa sînt oamenii! Ascultă acum, domnul meu; fii bun şi împinge căruciorul ca să ajung la soare, mi-e aşa de frig; cînd nu poţi să te mişti parcă îţi îngheaţă sîngele în vine... O să mor în curînd, ştiu, dar înainte de asta mai am puţină treabă... Ia-mă de mînă ca să vezi cît mi-e de frig.
Mîna dumneavoastră e rece de tot. *(Dă să plece.)* Nu pleca; mă simt obosit, singur; dar, crede-mă, n-am fost totdeauna în starea de acum; am în urma mea o viaţă nesfîrşit de lungă... Nesfîrşit... Unora le-am adus eu nenorocire, alţii mi-au adus ei mie; aşa că sîntem chit, dar înainte de a muri vreau să te văd fericit pe dumneata.. . Desti-
STUDENTUL
BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL
STUDENTUL
BĂTRÎNUL
STUDENTUL BĂTRÎNUL
nele noastre sînt legate unul de altul prin tatăl dumitale... şi încă prin multe altele... Dar lasă-mi mîna; îmi iei toată puterea, mă îngheţi, ce vrei de la mine? Răbdare; o să vezi şi o să înţelegi... Uite că vine domnişoara... Fiica colonelului? Da! Fiica lui! Priveşte-o! Ai mai văzut pînă acum
aşa o capodoperă?
E ca statuia de marmură dinăuntru...
Aceea e doar mama ei!
Aveţi dreptate, n-am văzut niciodată astfel de
femeie născută din femeie. Ferice de cel care o va
duce în faţa altarului şi apoi la casa lui!
Prin urmare, vezi şi dumneata! Dar nu toţi găsesc
că frumuseţea ei... Ei da, aşa e scris!
Domnişoara intră din stîngă; e îmbrăcată în costum de călărie, croit după moda englezească, merge agale spre uşa de la intrare fără să privească spre nimeni. în uşă se opreşte şi schimbă cîteva cuvinte cu Portăreasa. După aceea intră în casă. Studentul îşi acoperă ochii cu mîinile.
BĂTRÎNUL Plîngi? STUDENTUL într-o situaţie lipsită de speranţe, nu-mi rămîne
decît disperarea! BĂTRÎNUL EU pot să deschid tot felul de uşi şi de inimi...
Slujeşte-mi, şi vei fi stăpîn!...
STUDENTUL E vorba de un pact? Trebuie să-mi vînd sufletul?
BĂTRÎNUL NU trebuie să vinzi nimic!... Fiindcă vezi, eu o viaţă întreagă am tot luat; acum simt nevoia să dau! Dar nimeni nu vrea să primească... Sînt bogat, foarte bogat, dar nu am moştenitori... Ba da, pe un bădăran, care îmi scoate sufletul... Fii dumneata fiul meu şi moşteneşte-mă încă de pe acum; bucură-te de viaţă şi permite-mi să mă delectez şi eu măcar de la distanţă, privindu-te. STUDENTUL Şi ce trebuie să fac?
BĂTRÎNUL Du-te mai întîi şi vezi *Valkiria!* STUDENTUL în privinţa asta ne-am înţeles... Dar ce altceva

să mai fac?
BĂTRÎNUL Diseară o să fii în salonul rotund! STUDENTUL Şi cum o să ajung acolo? BĂTRÎNUL Prin *Valkiria* \
482
483

STUDENTUL Şi de ce să fiu tocmai eu unealta dumneavoastră*
M-aţi cunoscut dinainte?
BĂTRÎNUL Fireşte că da! Te urmăresc de mult... Dar uită-tel acum cum arborează fata în casă drapelul îndoliat! după consul... şi întoarce apoi aşternutul de pat.. j Vezi plapuma albastră ? E făcută să acopere doua! persoane, dar acum acoperă numai una...
Apare Domnişoara în alt costum; udă zambilele dinfereastrăM
BĂTRÎNUL E fetiţa mea, priveşte-o! Vorbeşte cu florile; nul e şi ea ca zambilele acelea albastre ?... Le dă sa bea doar apă, iar ele preschimbă apa în culori] şi parfum... Acum vine şi colonelul cu ziarul!... îi dă să citească informaţia despre prăbuşirea] casei... îi arată fotografia dumitale... Ea nu e] indiferentă... Citeşte despre curajul dumitale.. .1 Cred că se înnorează; ce mă fac, dacă începe să plouă şi Johansson nu s-a întors încă?
Se înnorează şi începe să se întunece; Bătrîna [de la oglindai care reflectă strada închide fereastra.
BĂTRÎNUL Logodnica mea închide acum fereastra. Şaptezeci şi nouă de ani... Oglinda care reflectă strada e singura pe care o mai foloseşte, căci în ea nu-şi' vede propriul chip, nu vede decît lumea din afară i şi anume din două direcţii, dar lumea din afară j poate s-o vadă... Uite că la asta nu s-a gîndit.:.] O bătrînă frumoasă, de altfel...
Se zăreşte Defunctul care iese pe uşă înfăşurat în giulgiu. I
STUDENTUL Dumnezeule, ce-mi văd ochii?
BĂTRÎNUL Ce vezi? STUDENTUL Dumneata nu-1 vezi, în uşă, pe cel mort?
BĂTRÎNUL NU văd nimic, dar tocmai mă aşteptam la asta ;j
spune mai departe... STUDENTUL Acum iese în stradă...
Pauză.
STUDENTUL îşi întoarce capul şi priveşte spre drapel. BĂTRÎNUL N-am spus eu? Să vezi că se apucă să numere cununile şi să citească cărţile de vizită... Şi vai de acela care lipseşte! STUDENTUL Acum o ia după colţ...
BĂTRÎNUL O să numere şi săracii adunaţi în faţa scării de serviciu... săracii sînt un decor aşa de potrivit; o să fie însoţit de „binecuvîntarea celor mulţi";
484
dar de la mine n-o să aibă nici o binecuvîntare! între noi fie vorba, a fost o mare canalie. STUDENTUL Dar care a făcut mult bine... BĂTRÎNUL O canalie care a făcut fapte bune; care a urmărit totdeauna să aibă o înmormîntare frumoasă... Cînd a simţit că i se apropie sfîrşitul, a furat de la stat cincizeci de mii de coroane... iar fiica lui — căci ea este doar după nume fiica altuia — aşteaptă să vadă ce moştenire-i pică... El aude tot ce vorbim acum, canalia! Dar las că nu-i strică!... Uite că vine Johansson!
Johansson vorbeşte dar nu se aude ce spune.
BĂTRÎNUL Aşa!... Va să zică nu-i acasă ? Eşti un dobitoc!... Şi telegraful?... Nimic!... Spune mai departe!... Ora şase diseară? Bine!... Numărul special? Spune numele întreg! Studentul Arkenholz, născut ... Părinţii... Foarte bine... Cred că începe să plouă... Ce-a spus ?... Aşa! Nu vrea ?.. Atunci o să fie silit să vrea!... Uite că vine domnul cel distins!... împinge-mă după colţ, Johansson, ca să aud ce spun săracii... Iar dumneata, Arkenholz, mă aştepţi aici... înţelegi? Repede! Repede!
Johansson împinge căruciorul după colţ.
Studentul priveşte pe Domnişoara, care scormoneşte pămîntul din ghivece.
DOMNUL CEL DISTINS
FATA
DOMNUL CEL
DISTINS
FATA
DOMNUL CEL DISTINS
JOHANSSON STUDENTUL

L

(intră îmbrăcat în haine de doliu şi se adresează fetei în rochie neagră, care se plimbă pe trotuar): De, ce putem face?... Trebuie să aşteptăm! Nu pot să aştept!
Aşa? Atunci du-te la ţară! Nu vreau!
Vino mai aproape, să n-audă ce vorbim.
Amîndoi se apropie de stîlpul pentru afişe şi continuă discuţia fără să fie auziţi.
(intră din dreapta; se adresează Studentului): Stăpînul vă roagă să nu uitaţi! *(rar):* Ascultă... spune-mi mai întîi cine e stăpînul dumitale?
485
JOHANSSON
STUDENTUL JOHANSSON
STUDENTUL JOHANSSON
STUDENTUL JOHANSSON
Ei! Poate să facă multe şi acum, iar pe vremi putea orice.
Dar e în toate minţile?
Şi încă cum!... Toată viaţa a căutat pe cine\ care să se fi născut duminica; aşa spune el, s-ar putea să nu fie adevărat... Ce urmăreşte? E lacom?
Vrea să stăpînească... Cît e ziulica de lung merge încoace şi încolo în carul lui ca zeul Thor.. Se uită la tot felul de case, le dărîmă, taie stră noi, amenajează pieţe; uneori intră în case cu forţa, pătrunde în ele pe fereastră, se joac cu soarta oamenilor, îşi ucide adversarii şi nu iartă niciodată. Aţi putea oare să vă imaginaţi că olog ăsta mărunţel a fost cîndva un Don Juan, că fiecare dată a părăsit pe femeia respectivă? Cum e cu putinţă?
Ei bine, e aşa de şiret, că totdeauna reuşeşte se descotorosească de o femeie, după ce s-a săturat de ea... E ca un hoţ de cai pe piaţa de oameni: 1 fură oamenii în toate felurile. Pe mine m-a răpit, nici mai mult şi nici mai puţin, cu toate că dreptatea era de partea mea. Să vedeţi. . . am făcut cîndva o boroboaţă... hm... şi numai el ştia... în loc să mă ajute să scap cu faţa curată, pînă la urmă m-a făcut sclavul lui; îl slujesc numai pentru mîncare şi nici aceea din cele mai bune. ..
Şi ce vrea să facă în casa aceea? Vedeţi, asta nu vă mai spun! Şi apoi, e aşa de complicat. Cred că o să las baltă toată povestea asta...I
Domnişoara a scăpat colierul prin fereastra deschisă.
Uitaţi-vă, domnişoara a scăpat colierul pe fereastră ...
Studentul înaintează încet, ia colierul şi i-l întinde Domnişoarei, care îi mulţumeşte cu un ton sec, apoi se întoarce la Johansson.
JOHANSSON Da, vă gîndiţi să fugiţi... Dar nu-i aşa de uşor cum credeţi, după ce v-a pus odată laţul în jurul gîtului... Şi apoi, el nu se teme de nimic pe lumea asta... Ba da, de un lucru, sau mai bine zis de o persoană...
STUDENTUL Stai, poate că ştiu!
JOHANSSON Cum puteţi să ştiţi?
STUDENTUL JOHANSSON
STUDENTUL JOHANSSON
STUDENTUL JOHANSSON
STUDENTUL JOHANSSON STUDENTUL JOHANSSON
STUDENTUL
JOHANSSON STUDENTUL JOHANSSON
STUDENTUL JOHANSSON
STUDENTUL JOHANSSON
STUDENTUL JOHANSSON
BĂTRÎNUL
încerc să ghicesc... Nu cumva se teme de o lăptăreasă tînără?
De cîte ori vede un cărucior cu lapte îşi întoarce privirile în altă parte... apoi mai vorbeşte şi în somn;

sigur că a fost cîndva şi la Hamburg... Poţi să te încrezi în el? Da, în orice privinţă! Ce face acum după colţ?
Ascultă pe cei săraci... Seamănă cîte un cuvin-ţel, scoate o piatră după cealaltă, pînă cînd casa se prăbuşeşte... vorbind la figurat... Să vedeţi, eu sînt om cu şcoală; cîndva am fost librar... Vreţi să plecaţi?
Mi-e greu să fiu nerecunoscător.... Omul ăsta 1-a salvat cîndva pe tata şi acum nu cere decît un mic contraserviciu... Ce anume?
Să mă duc să văd *Valkiria*... Nu înţeleg... Dar, de fapt, mereu îi vine cîte o idee nouă... Vedeţi, în ultimul timp stă de vorbă cu poliţiştii... Caută tot timpul să fie în relaţii bune cu poliţia, recurge la poliţişti, îi copleşeşte cu atenţii, îi duce de nas cu promisiuni false şi cu cine ştie ce poveşti şi în tot timpul ăsta caută să-i descoasă. .. Să vedeţi, dacă pînă diseară n-o să fie primit în salonul rotund! Ce vrea să facă acolo? Ce vrea de la colonel? Cam bănuiesc eu ce, dar nu ştiu sigur! O să vedeţi dumneavoastră cînd o să fiţi acolo!... N-o să pătrund niciodată!
Depinde de dumneavoastră!... Duceţi-vă să vedeţi *Valkiria*... Acesta e mijlocul?
Da, dacă a spus el!... Ia priviţi-1 cum stă în carul de luptă triumfal tras de cerşetori; aceştia nu primesc ca simbrie nici măcar un ban, ci se mulţumesc cu speranţa vagă că o să li se dea ceva la înmormîntarea lui! *(intră; stă în picioare în fotoliul său rulant, tras de un cerşetor şi este urmat de ceilalţi):* înălţaţi urale curajosului tînăr, care a salvat cu riscul propriei sale vieţi atîţia oameni, ieri, cînd s-a produs catastrofa! Trăiască Arkenholz!
486
487
FATA ÎN CASĂ
BĂTRÎNUL

BĂTRÎNUL
STUDENTUL JOHANSSON
BENGTSSON JOHANSSON
BENGTSSON JOHANSSON BENGTSSON
JOHANSSON
Cerşetorii îşi descoperă capetele dar nu strigă „ura' Domnişoara flutură batista din fereastră. Colonelul se holbează prin fereastră. Bătrîna se ridică în picioare la fereastră.
(pe balcon, ridică drapelul pînă la vîrful suportului) : E drept că azi e duminică, dar boul căzut în fîntînă trebuie să-1 scoatem, chiar dacă e sărbătoare, căci ni se va ierta acest păcat. Aplaudaţi, cetăţeni, cu curaj! Cu toate că nu m-am născut într-o zi de duminică, am darul să prezic viitorul şi să lecuiesc boli, căci odată am readus la viaţă pe o persoană care se înecase... Da, era la Hamburg într-o dimineaţă de duminică, întocmai ca acum...
Lăptăreasa intră, dar nu o văd decît Studentul şi Bătrînul; ridică braţele în sus, ca cineva care se îneacă şi în acelaşi timp îl fixează pe Bătrîn.
(se aşază din nou pe scaunul său; apoi se ghemuieşte îngrozit): Johansson! Du-mă de aici! Repede !... Arkenholz, nu uita de *Valkiria!* Ce înseamnă toate astea? O să vedem! O să vedem!
Salonul rotund; în fund, o sobă albă de teracotă, o pendulă şi candelabre ; la dreapta un antreu, care dă într-o cameră verde, cu mobilă de mahon ; la stînga este statuia înconjurată de palmieri ; ea poate să fie ascunsă privirilor prin draperii ; tot la stînga, în fund, se află uşa spre camera cu zambile, unde Domnişoara citeşte într-un fotoliu. Colonelul sade la biroul din camera verde şi scrie.
Bengtsson, valetul în livrea, vine dinspre antreu, însoţit de Johansson, care e îmbrăcat în frac şi cu papion alb.
Acum o să serveşti dumneata, Johansson, în timp ce eu iau în primire hainele. Ai mai servit pînă acum?
Ziua împing un car de luptă după cum ştii, iar seara servesc pe invitaţi; dar totdeauna am vrut să ajung în casa asta... Cei de aici sînt oameni cam ciudaţi, nu-i aşa?
Mda, s-ar putea spune că sînt puţin cam neobişnuiţi.
O să fie o seară muzicală, sau ce?
E obişnuita serată a fantomelor, cum îi spunem noi. Toată lumea bea ceai; nimeni nu spune un cuvînt, sau cel mult colonelul vorbeşte singur;

apoi toţi ronţăie biscuiţi de zici că auzi şoarecii
într-un pod.
De ce-i zice serata fantomelor?

Fiindcă toţi arată ca nişte fantome... Şi aşa merge de douăzeci de ani... Mereu aceiaşi oameni, care spun aceleaşi lucruri, sau mai bine zis tac, pentru ca să nu se ruşineze unii de alţii. Dar este aici şi o doamnă, o stăpînă a casei? Da, dar îi lipseşte o doagă, stă tot timpul într-un dulap în perete, fiindcă ochii ei nu suportă lumina. .. E aici, înăuntru... *(îi arată lui Johansson o uşă tapiţată.)*
înăuntru ?
Da, ţi-am spus că sînt puţin cam neobişnuiţi?
Dar cum arată?
Ca o mumie...Vrei s-o vezi? *(Deschide uşa din perete.)* Uite, aici e! Pentru Dum...
•
(bolboroseşte): De ce deschizi uşa? Nu ţi-am spus că trebuie să stea închisă? Ţţ! Ţţ, Ţţ! Cumetrică, fii cuminte, ţi-am adus ceva bun! Ia uite ce mai papagal frumos! *(imită papagalul):* Ce mai papagal frumos! E Jakob? Cîrrr!
Crede că e papagal, şi s-ar putea să şi fie... *(Către Mumie.)* Polly, ia fluieră puţin!
Mumia fluieră.
Am văzut eu multe, dar aşa ceva încă nu! Vezi, aşa e; cînd o casă se învecheşte, se adună mucegai, iar cînd aceiaşi oameni stau împreună vreme îndelungată şi se chinuiesc unii pe alţii, pînă la urmă se smintesc. Stăpîna asta — taci, Polly! — mumia asta stă aici de patruzeci de ani, cu acelaşi bărbat, aceleaşi mobile, aceleaşi rude, aceiaşi prieteni... *(închide dulapul cu Mumia.)* Iar ce s-a petrecut în casa asta, nici eu nu ştiu prea bine... Uită-te la statuia asta... JOHANSSON Dumnezeule! Asta e mumia? BENGTSSON Da!... E ceva de plîns!... Şi doamna asta, prin forţa închipuirii, sau poate în alt fel, a preluat unele din însuşirile papagalului vorbăreţ... apoi nu-i poate suferi pe infirmi şi pe bolnavi... ' Nici măcar pe fata ei n-o poate suferi, fiindcă e
bolnavă. ..
JOHANSSON Domnişoara e bolnavă? BENGTSSON N-ai ştiut?
BENGTSSON
JOHANSSON BENGTSSON
JOHANSSON BENGTSSON JOHANSSON BENGTSSON
JOHANSSON
MUMIA BENGTSSON
MUMIA BENGTSSON
JOHANSSON BENGTSSON

JOHANSSON Nu!... Dar colonelul, cine e, de fapt ?
BENGTSSON O să vezi.
JOHANSSON E îngrozitor, cînd te gîndeşti... Cîţi ani are doamna acum?
BENGTSSON NU ştie nimeni... dar se spune că atunci cînd era de treizeci şi cinci, arăta ca de nouăsprezece şi 1-a făcut pe colonelul să creadă că are atîţia... Aici, în casă... Ştii ce rost are paravanul ăsta japonez de lîngă dormeză? îi zice paravanul morţii; cînd cineva e pe cale să-şi dea duhul, el e tras aici în faţa dormezei, chiar ca la spital...
JOHANSSON E îngrozitoare casa asta... Şi cînd te gîndeşti că studentul a vrut să ajungă aici, închipuindu-şi că e ca în rai...
BENGTSSON Care student? A, acela? Care vine diseară?... Colonelul şi domnişoara l-au întîlnit la operă şi au fost încîntaţi de el... Hm!... Dar acum e rîndu **meu** sa te întreb: Cine e stăpînul dumitale Directorul din fotoliul rulant... ?
JOHANSSON Da!...Vine şi el?
BENGTSSON Invitat nu e.
JOHANSSON La adică, vine el şi neinvitat!
Bătvînul în antreu, îmbrăcat în redingotă, cilindru, cu cîrjă, se strecoară încet şi ascultă.
BENGTSSON E un hoţ în toată regula bătrînul ăsta, ce părere
ai?

JOHANSSON în toată regula. BENGTSSON Arată ca diavolul însuşi! JOHANSSON Şi mai e şi vrăjitor pe deasupra!... Intră şi prin
uşi încuiate...
BĂTRÎNUL *(înaintează, apoi îl trage pe Johansson de ureche):* Canalie! Bagă de seamă! *(Către Bengtsson.)* Anun-ţă-mă domnului colonel; spune-i că am venit în vizită...
BENGTSSON Bine, dar dînsul aşteaptă să sosească musafirii... BĂTRÎNUL Ştiu! Dar şi la vizita mea se aşteaptă, chiar dacă
nu o doreşte prea mult...
BENGTSSON Da? Pe cine să anunţ? Domnul director Hummel? BĂTRÎNUL Da! Exact!
Bengtsson înaintează prin antreu spre camera verde, a cărei uşă tocmai se închide.
BĂTRÎNUL *(către Johansson):* Şterge-o de aici!
490
Johansson stă la îndoială.
BĂTRÎNUL Şterge-o!
Johansson dispare prin antreu.
BĂTRÎNUL *(se uită cu atenţie prin cameră, apoi se opreşte în faţa statuii, profund mirat) :* Amalia!.. .Ea este!... Ea!... *(Umblă prin cameră şi pipăie diferite lucruri; îşi potriveşte peruca în faţa oglinzii, după aceea se întoarce la statuie.)* MUMIA *(din dulap):* Frrr-umosul de papagal! BĂTRÎNUL *(tresare):* Ce-a fost asta? să fie un papagal aici,
înăuntru? Nu văd nimic! MUMIA TU eşti, Jakob? BĂTRÎNUL Umblă fantome pe aici!
MUMIA Jakob!
BĂTRÎNUL începe să-mi fie teamă!... în casa asta sînt atîtea lucruri ciudate! *(Priveşte un tablou, stînd cu spatele spre dulap.)* El e!... El! MUMIA *(se apropie de Bătrîn din spate şi-l trage de perucă):*
Cîrrr! Tu eşti? Cîrrr! BĂTRÎNUL *(tresare puternic):* Doamne Dumnezeule!... Cinee?
MUMIA *(CU voce omenească):* Tu eşti, Jakob? BĂTRÎNUL Da, Jakob mă cheamă...
MUMIA *(mişcată):* Iar pe mine mă cheamă Amalia! BĂTRÎNUL NU, nu... Pentru Dumnezeu!
MUMIA Uite cum am ajuns! Şi când te gîndeşti că odată arătam ca aici! Da, cît trăieşti înveţi multe... Acum stau mai mult în dulap ca să nu mai văd nimic şi să nu mai fiu văzută... Dar tu, Jakob, tu ce cauţi aici? BĂTRÎNUL Pe copilul meu! Pe copilul nostru!
MUMIA Acolo e! BĂTRÎNUL Unde?
MUMIA Acolo, în camera cu zambile! BĂTRÎNUL *(priveşte spre locul unde se află Domnişoara) :* Da, ea e! *(Pauză.)* Şi ce spune tatăl ei, colonelul? Bărbatul tău?
MUMIA Odată m-am supărat pe el şi atunci i-am spus tot...
BĂTRÎNUL Aşaa?
MUMIA NU m-a crezut şi a răspuns doar: „Aşa spun toate nevestele, cînd vor să-şi omoare bărbaţii". Toată viaţa lui e o mincuină, aşa cum e şi arborele lui genealogic; din cînd în cînd mă uit prin almanahul nobililor şi-mi zic: „Fata asta are certificat de
491
BĂTRÎNUL
MUMIA
BĂTRÎNUL
MUMIA
BĂTRÎNUL MUMIA
BĂTRÎNUL MUMIA
BĂTRÎNUL MUMIA
BĂTRÎNUL
MUMIA
BĂTRÎNUL
MUMIA
BĂTRÎNUL
MUMIA
BĂTRÎNUL
MUMIA
BĂTRÎNUL MUMIA
BĂTRÎNUL

naştere fals întocmai ca o servitoare şi asta se pedepseşte cu închisoarea".
Da, sînt multe în situaţia asta; dacă îmi aduc bine aminte, nici în certificatul tău nu a fost trecut anul adevărat...
Mama m-a învăţat... Eu n-am nici o vină!... Cît despre păcatul nostru comun, tu eşti cel mai vinovat.. .
Nu, bărbatul tău a fost acela care a păcătuit în momentul în care mi-a luat logodnica! Aşa sînt făcut, să nu iert pe nimeni înainte de a-1 fi pedepsit ... Totdeauna am socotit că este o datorie indiscutabilă, să fac aşa... şi de aceeaşi părere sînt şi astăzi!
Şi acum ce cauţi în casa asta ? Ce doreşti ? Cum ai intrat? Ai venit după fata mea? Să ştii că dacă te atingi de ea, nu mai pleci viu de aici! îi vreau binele!
Dar trebuie să-1 cruţi pe tatăl ei! Nu!
Atunci va trebui să mori, chiar în odaia asta; aici, după paravan...
Fie... Dar nu pot să las bucata din gură, după ce odată am apucat să muşc din ea... Vrei s-o măriţi cu studentul; de ce? Doar nu-i nimic de capul lui şi nici avere nu are. O să fie bogat, prin mine! Eşti invitat aici în seara asta? Nu, dar vreau să fac să fiu invitat la serata fantomelor!
Ştii cine vine?
Nu ştiu exact.
Baronul... care locuieşte deasupra noastră...
Pe socru-său l-au înmormîntat azi după-amiază...
Ala care vrea să divorţeze ca să se însoare cu fata portăresei... şi care cîndva a fost... iubitul tău!
Pe urmă vine fosta ta logodnică, pe care a sedus-o bărbatu-meu...
Frumoasă adunare...
Doamne, ce bine ar fi să murim odată! Ce bine ar fi să murim!
Atunci de ce mai întreţineţi relaţii?

MUMIA Sîntem legaţi prin nelegiuiri, prin secrete, prin datorii!.... Am păcătuit şi ne-am despărţit de de atîtea ori, dar de fiecare dată sîntem atraşi din nou unii spre alţii... Cred că vine colonelul... Atunci mă duc la Adele...
BĂTRÎNUL MUMIA
Pauză.
MUMIA Jakob, bagă de seamă ce faci! Cruţă-1...
Pauză Mumia iese.
COLONELUL *(intră cu un aer rezervat):* Vă rog, luaţi loc!
Bătrînul se aşază încet. Pauză.
COLONELUL Dumneavoastră aţi scris scrisoarea asta?
BĂTRÎNUL Da! COLONELUL Vă numiţi Hummel?
BĂTRÎNUL Da!
COLONELUL Ştiu acum că mi-aţi cumpărat toate poliţele; înseamnă deci că mă aflu în mîinile dumneavoastră. BĂTRÎNUL Vreau să mi se plătească într-un fel sau altul. COLONELUL în ce fel?
BĂTRÎNUL într-unui foarte simplu — să lăsăm pentru moment chestiunea banilor — vă rog numai să mă toleraţi în casa dumneavoastră ca musafir. COLONELUL Dacă vă satisface un lucru atît de mărunt...
BĂTRÎNUL Mulţumesc! COLONELUL Şi altceva?
BĂTRÎNUL Să-1 concediaţi pe Bengtsson! COLONELUL Dar de ce ? Valetul meu credincios, care e la mine în casă de nu mai ţin minte cînd... care e decorat cu medalia „Pentru serviciu credincios"... de ce să-1 concediez?
BĂTRÎNUL Toate însuşirile astea frumoase le are numai în închipuirea dumneavoastră... în realitate nu e aşa cum pare!
COLONELUL Dar, la urma urmei, cine e aşa cum pare? BĂTRÎNUL *(retrăgîndu-şi, oarecum, cele spuse):* Adevărat!
Totuşi Bengtsson trebuie să plece! COLONELUL Vreţi' să decideţi dumneavoastră ce trebuie să fac în casa mea?
BĂTRÎNUL Da! Fiindcă tot ce se vede aici e al meu... mobila, perdelele, serviciile, dulapurile... şi multe

altele!
COLONELUL Care altele? BĂTRÎNUL Tot! Tot ce se vede îmi aparţine mie, e al meu!

COLONELUL Bine, e al dumneavoastră! Dar emblema de nobil
şi bunul renume, astea rămîn ale mele! BĂTRÎNUL NU, nici măcar asta!
COLONELUL BĂTEÎNUL
COLONELUL
BĂTRÎNUL
Pauză.
BĂTRÎNUL în realitate, nu sînteţi nobil! Auzi, domnule, ce neruşinare! Dacă o să vă uitaţi în almanahul ăsta al nobililor, o să vedeţi că familia al cărei nume îl purtaţi s-a stins fără urmaşi încă de acum o sută de ani!
(citeşte): E drept că am auzit astfel de zvonuri ; dar eu port numele după tatăl meu... *(Citeşte).* E adevărat... aveţi dreptate... nu sînt nobil!... Nici măcar asta! Iată, îmi scot din deget inelul cu stema... Aşa e, vă aparţine... Poftiţi!
(îşi pune inelul în deget): Şi acum să continuăm ! ... Nu eşti nici măcar colonel!
COLONELUL NU?
BĂTRÎNUL NU ! Ai fost voluntar cu gradul de colonel în armata americană în timpul războiului din Cuba[x]; dar la demobilizare, toţi foştii voluntari sînt puşi în disponibilitate...
COLONELUL Adevărat ? BĂTRÎNUL *(duce mîna la buzunar):* Vrei să citeşti?
COLONELUL NU, nu-i nevoie!... Dar cine eşti dumneata, de îţi iei dreptul să mă demaşti în felul ăsta?
BĂTRÎNUL O să vezi îndată! Iar în ceea ce priveşte demascatul... dumneata ştii cine eşti?
COLONELUL NU ţi-e ruşine?
BĂTRÎNUL Scoate-ţi numai peruca şi priveşte-te în oglindă; scoate-ţi dinţii şi rade-ţi mustaţa, pune-1 pe Bengt-sson să-ţi scoată şi corsetul de metal şi să vedem dacă valetul XYZ nu se recunoaşte din nou, acela care trăia cîndva într-o cameră de serviciu şi era fericit dacă primea ceva de mîncare...
Colonelul mea să ia clopoţelul de pe masă.
BĂTRÎNUL *(i-o ia înainte):* Lasă clopoţelul; nu-1 mai chema pe Bengtsson, fiindcă pun să-1 aresteze... Uite că încep să vină musafirii... acum fii calm; să ne jucăm mai departe vechile roluri!
[1] Războiul hispano-american din 1898.
COLONELUL BĂTRÎNUL
STUDENTUL COLONELUL
STUDENTUL COLONELUL
Dar cine eşti dumneata? Parcă-ţi recunosc privirile şi vocea. Nu cerceta; taci doar şi ascultă!
•
(intră, se *înclină în faţa Colonelului):* Respectele mele, domnule colonel!
Bine ai venit la noi, tinere. Atitudinea dumitale nobilă cu prilejul grelei nenorociri te-a făcut cunoscut pretutindeni; consideră că e o onoare să te salut azi în casa mea... Domnule colonel, originea mea modestă... Numele dumneavoastră strălucit şi familia dumneavoastră nobilă...
Să fac prezentările: domnul student Arkenholz, domnul director Hummel... Domnule Arkenholz, vreţi să fiţi amabil să treceţi în camera de alături şi să vă întreţineţi cu doamnele; eu am încă ceva de discutat cu domnul director.
Studentul este condus în camera cu zambile, unde stă de vorbă, timid, cu Domnişoara.
COLONELUL
BĂTRÎNUL
COLONELUL
BĂTRÎNUL
Un tînăr superb, cu talente muzicale, scrie poezii... Dacă ar fi nobil ca şi noi, n-aş avea nimic împotrivă ... da... Adică ce? Fiica mea...
Fiica dumitale! Apropo, de ce stă mereu în camera aceea?
COLONELUL Cînd nu e plecată în oraş, stă numai în camera cu zambile. S-a obişnuit aşa... Iată pe domnişoara Beate von Holsteinkrona... O persoană fermecătoare... O persoană nobilă, cu o rentă destul de mare pentru rangul şi necesităţile sale... *(aparte):* Logodnica mea!
BĂTRÎNUL
Logodnica, acum căruntă, pare să nu fie în toate minţile.
COLONELUL Domnişoara Holsteinkrona, domnul director Hummel. ..

Logodnica face o reverenţă, apoi ia loc.
Domnul distins intră discret; e îmbrăcat în negru. Ia loc.
COLONELUL Baronul Skanskorg...
495
BĂTRÎNUL
COLONELUL
MUMIA
COLONELUL
BĂTRÎNUL
(pentru sine, fără să se ridice) : Cred că e hoţul de bijuterii... *(Către colonel.)* Las-o şi pe mumie să intre şi societatea e completă... *(din uşa care dă spre camera cu zambile):* Polly!
•
(intră imitînd papagalul): Cîrrr! Să vină şi tinerii? Nu! Să nu vină! Trebuie cruţaţi! *Toţi stau în cerc. Nimeni nu spune nimic.*
COLONELUL Să aducă ceaiul?
BĂTRÎNUL Ce rost are? Nimănui nu-i place ceaiul, deci mai e cazul să ne prefacem că ne place.
COLONELUL Atunci să stăm de vorbă? BĂTRÎNUL *(rar, cu pauze):* Să vorbim despre vreme, pe care o cunoaştem? Să ne întrebăm unul pe altul ce mai facem, lucru pe care iarăşi îl ştim? în ce mă priveşte, prefer tăcerea, în felul acesta ne auzim gîndurile şi vedem trecutul; tăcerea nu poate ascunde nimic, cuvintele, în schimb, pot; am citit deunăzi că deosebirile între limbi au apărut încă la popoarele sălbatice, din necesitatea ca un trib să ascundă ceva faţă de altul; aşa că limbile sînt ca un cod cifrat; cel care descoperă cheia, înţelege toate limbile pămîntului. Asta nu împiedică totuşi ca unele taine să poată fi dezvăluite şi fără a cunoaşte cheia, mai ales cînd este vorba de a stabili paternitatea unui copil; dovadă în faţa instanţei e altceva; doi martori falşi pot să constituie o dovadă deplină, dacă sînt de acord, în dovezile pe care vreau eu să le aduc nu mai am însă nevoie de nici un fel de martori; natura însăşi 1-a înzestrat pe om cu un simţămînt de pudoare, care caută să ascundă ceea ce trebuie ascuns; totuşi cîteodată ajungem fără să vrem în anumite situaţii, în care trebuie destăinuite chiar şi lucrurile cele mai intime, în care impostorul e dat de gol iar escrocul e demascat... *(Pauză; toţi se uită unii la alţii în tăcere.)* Dar ce linişte s-a făcut! *(Tăcere îndelungată.)* De pildă, aici, în casa asta onorabilă, în căminul ăsta minunat, unde s-au întrunit frumuseţea, cultura şi buna stare... *(Tăcere îndelungată.)* Toţi cei ce sîntem aici ne cunoaştem unii pe alţii, nu-i aşa ? .. . Nu-i nevoie să mai spun asta.. Mă ştiţi şi pe mine, chiar dacă vă prefaceţi că
496
nu... Iar acolo, înăuntru, se află fiica mea, a mea, o ştiţi şi asta prea bine... Ea a pierdut orice chef de viaţă, fără să ştie din ce motive.. . Da, s-a ofilit în aerul ăsta îmbîcsit de păcate, de tot felul de pungăşii şi matrapazlîcuri.. . Tocmai de aceea i-am căutat un prieten lîngă care să vadă lumina şi să simtă căldura care radiază de la o făptură nobilă... *(Tăcere îndelungată.)* Misiunea mea în casa asta e să plivesc buruienile, să scot la iveală fărădelegile, să fac bilanţul, cum se spune; pentru ca tinerii să poată începe o viaţă nouă în căminul ăsta, pe care li-1 dăruiesc. Şi acum vă dau voie să vă retrageţi nestingheriţi unul după altul; cel care rămîne va fi arestat! *(Tăcere îndelungată.)* Auziţi, cum ticăie pendula, întocmai ca un cariu? Auziţi ce spune? „Timpul!.. . Timpul!..." Cînd o să bată, în curînd, va fi expirat şi timpul vostru, şi puteţi pleca, dar nu mai devreme. înainte de a bate, el dă un semnal. Ascultaţi! Acum pare să spună: „Ceasul poate să bată..." Dar şi eu pot! *(Bate cu cîrja în masă.)* Auziţi?
Tăcere.
MUMIA *(merge la pendulă şi-o opreşte; după aceea vorbeşte clar şi cu gravitate):* Eu pot să opresc timpul din mersul lui, pot să desfiinţez trecutul! Să fac ca ceea ce a fost să nu se fi întâmplat; dar nu cu momeli şi nici cu ameninţări, ci prin suferinţă şi pocăinţă... *(Merge pînă în dreptul bătrînului.)* Sîntem doar nişte bieţi oameni, o ştim prea bine; am păcătuit, am greşit; noi ca şi toţi ceilalţi; şi totuşi nu sîntem cei care părem să fim, fiindcă în momentul în care osîndim propriile noastre păcate, ne depăşim pe noi înşine, devenim mai buni; dar ca tocmai tu, Jakob Hummel, tu, care porţi un nume fals, să faci acum pe judecătorul, dovedeşti că eşti mai rău decît sărmanii de noi, cei de 'aici! Fiindcă nici tu nu eşti cel ce pari să fii!... Eşti un hoţ de oameni, care cîndva m-ai furat cu promisiuni mincinoase; *tu* l-ai omorît pe consulul, care a fost înmormîntat astăzi: l-ai gîtuit cu poliţele tale; şi pe student l-ai furat, pretinzînd că tatăl lui ţi-ar fi datorat o sumă de bani; dar adevărul e că nu ţi-a fost dator nici măcar cu un ban. ..
497

Bătrînul încearcă să se ridice şi să ia cuvlntul, dar cade înafi pe scaun, unde se ghemuieşte, se chirceşte din ce în ce mai mu

MUMIA Dar există şi în ■ viaţa ta un punct negru pe carţj deşi îl bănuiesc, totuşi nu-1 cunosc bine... Cre<3 că Bengtsson poate să ne lămurească! *(Suri clopoţelul.)*

BĂTRÎNUL Nu, să nu vină Bengtsson!

MUMIA Aha! va să zică tocmai Bengtsson e acela care ştie!

în uşa antreului apare lăptăreasa; nici unul din cei pre:en_ n-o vede, în afară de Bătrîn, care pare îngrozit; cînd intră BengA tsson, fata dispare.

MUMIA Bengtsson, îl cunoşti pe domnul acesta? BENGTSSON Da, îl cunosc şi mă cunoaşte şi dînsul! Ştim că în viaţă se schimbă multe; cîndva am fost eu valetul lui, şi apoi a fost el valetul meu. Şi aşa a trăit timp de doi ani de zile ca un parazit în bucătăria mea. Fiindcă trebuia să plece pe la ora trei, masa era gata încă de la două, iar cei ai casei erau nevoiţi să mănînce o mîncare reîncălzită după plecarea imbecilului ăsta. Ba mai mult, fura şi din supa de carne, care trebuia apoi lungită cu apă... şi încetul cu încetul a supt toată vlaga casei ca un vampir, ba era cît pe-aci să ne facă să intrăm şi la puşcărie, cînd am acuzat-o pe bucătăreasă de furt. L-am întîlnit mai tîrziu la Hamburg, unde luase alt nume. Se făcuse cămătar sau lipitoare. Acolo a fost chiar şi dat în judecată, fiindcă ademenise pe o fată să meargă cu el pe gheaţă, ca s-o înece; se temea să nu fie descoperită o crimă, la care fata fusese martoră.

MUMIA *(trece cu mina peste faţa Bătrînului):* Tu eşti! Scoate poliţele şi testamentul!

Johansson apare în uşa antreului şi priveşte scena cu mult interes ; a sosit şi pentru el ceasul să-şi redobîndească libertatea. Bătrînul scoate din buzunar un teanc de hîrtii şi le aruncă pe masă.

MUMIA *(îl mîngîie pe Bătrîn pe umeri):* Papagalule! Jakob e aici? BĂTRÎNUL *(imitînd un papagal):* Jakob e aici! Cîrr!

MUMIA Poate să bată ceasul?

BĂTRÎNUL Poate! *(Imită cucul de la ceas.)* Cu-cu, cu-cu, cu-cu!...

MUMIA *(Deschide uşa dulapului din perete):* Ceasul a bătut!... Acum intră tu în dulapul în care am stat douăzeci de ani, şi am ispăşit păcatul nostru... înăuntru e o sfoară, care-ţi poate aduce aminte de aceea cu care l-ai sugrumat pe consulul de la etajul de sus şi cu care ai vrut să-ţi sugrumi şi binefăcătorul... Intră!

Bătrînul intră în dulap.

MUMIA *(închide uşa dulapului):* Bengtsson, trage paravanul în faţa dulapului! Paravanul morţii!

Bengtsson trage paravanul în faţa uşii dulapului.

MUMIA Destinul s-a împlinit! Dumnezeu să-1 ierte! TOŢI Amin!

Tăcere îndelungată.

In camera cu zambile Domnişoara acompaniază la harpă pe Student care recită. (Cîntec cu preludiu.)

Am văzut soarele şi mi s-a părut
Câ-1 zăresc pe cel nevăzut;
Toţi oamenii sînt răsplătiţi
După faptele lor.
Fericit cel ce face bine;
Nu răzbuna o faptă rea
Cu un rău şi mai mare;
Mîngîie-1 pe cel pe care l-ai întristat;
Prin bunătate adu-i alinare.
Nimeni nu se teme, dacă n-a făcut vreun rău;
Bine e să fii fără de prihană.

O cameră într-un stil bizar cu motive orientale. Pretutindeni se văd zambile de diferite culori. Pe soba de teracotă o statuie mare a lui Buddha. Pe genunchi ţine un bulb din care a răsărit o tulpină de ascalonia[1] terminată la vîrf cu o inflorescenţă albă.

în fund, la dreapta, o uşă care dă în salonul rotund; înăuntru se văd şezînd, tăcuţi, Colonelul şi Mumia. Se vede şi o parte din paravanul morţii; la stînga, uşa spre sufragerie şi bucătărie. Studentul şi Domnişoara Adele lîngă masă; ea la harfă; el în picioare.

DOMNIŞOARA Acum cîntă pentru florile mele! STUDENTUL Asta e floarea dumitale preferată?

[1] *Ascalonia caepa,* plantă din familia liliaceelor; răsare timpuriu şi e comestibilă. Creşte pe coasta de răsărit a Mării

Mediterane.
499
DOMNIŞOARA Da, pe asta o iubesc cel mai mult! Dumital
îţi place zambila? STUDENTUL îmi place mai mult decît oricare altă floare, ciî trupul său de fecioară, ce se înalţă zvelt din bulb, pluteşte pe apă şi îşi cufundă rădăcinile albej curate, în lichidul incolor; îmi plac culorile acestei flori: albul ca zăpada, nevinovat, galbenul ca ^ mierea de albine, roşul-trandafiriu, roşul-aprins,
dar mai ales albastrul: albastrul bobului de rouă, albastrul expresiv, culoarea credinţei statornice... Iubesc zambilele mai mult ca aurul şi ca nestematele; le-am iubit încă de cînd eram copil, le-am admirat, fiindcă ele au tocmai acele calităţi frumoase care îmi lipsesc mie... Şi totuşi!... DOMNIŞOARA Ce? STUDENTUL Dragostea mea e neîmpărtăşită, fiindcă florile
cele frumoase mă urăsc... DOMNIŞOARA Cum aşa?
STUDENTUL Mireasma lor puternică şi curată, adusă de primele adieri ale primăverii, care topesc ultimele resturi ale zăpezii, îmi îmbată simţurile, mă zăpăceşte, mă orbeşte, mă face să părăsesc odaia, mă răneşte cu săgeţi otrăvite, care îmi îndurerează inima şi-mi înfierbîntă capul! Nu cunoşti povestea florii?
DOMNIŞOARA Spune-mi-o!
STUDENTUL Dar mai întîi să-ţi spun tîlcul ei! Bulbul e pămîn-tul care pluteşte pe apă; e glia din care răsare tulpina, dreaptă ca şi axa lumii, iar în vîrful acesteia se află florile în formă de stea cu cîte şase petale. DOMNIŞOARA Deasupra pămîntului, stelele! Dar e măreţ!
De unde te-ai inspirat? Cum ai văzut totul? STUDENTUL Să mă gîndesc! Din ochii dumitale!... Aşadar totul e o copie a cosmosului... De aceea sade ; Buddha cu bulbul pe genunchi, mîngîindu-1 cu
'■'.'■ privirile, urmărind cum încolţeşte şi creşte tul-
, pina, cum alcătuieşte în cele din urmă un bal-
dachin ca o boltă cerească ... Bietul pămînt urmează să se preschimbe în cer! Tocmai asta aşteaptă Buddha!
DOMNIŞOARA Acum înţeleg! Nu are şi floarea zăpezii[1] şase raze ca si zambila?
STUDENTUL
DOMNIŞOARA
STUDENTUL
DOMNIŞOARA STUDENTUL
DOMNIŞOARA STUDENTUL
DOMNIŞOARA STUDENTUL
DOMNIŞOARA STUDENTUL
DOMNIŞOARA STUDENTUL
DOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA
[1] Chionantus.
STUDENTUL
întocmai cum spui! Deci florile zăpezii sînt stele
căzătoare...
Iar ghiocelul e o stea a zăpezii... răsărită din
zăpadă!
Iar Sirius, cea mai mare şi frumoasă stea colorată în galben şi roşu de pe întreaga boltă cerească, este floarea de narcis cu potirul ei galben şi roşu şi cu şase raze albe... Ai văzut o salată... în floare? Sigur că da!... Florile alcătuiesc un fel de glob, care seamănă cu bolta cerească înscrustată cu
stele albe...
Doamne, cît e de minunat! A cui inspiraţie e?
A ta!
A noastră!
A noastră! Am zămislit ceva împreună, sîntem

cununaţi.
încă nu...
Ce mai trebuie încă?
Aşteptare, încercări, răbdare!
Bine, atunci pune-mă la încercare! *(Pauză.)*
Spune, de ce stau părinţii tăi aşa de tăcuţi,
acolo, fără să spună nici un cuvînt?
Fiindcă n-au nimic să-şi împărtăşească, fiindcă
nici unul nu crede ce spune celălalt. Tata a spus
aşa: Ce nevoie mai e să vorbim, din moment ce
tot nu ne putem înşela.
Dar asta-i teribil...
Uite că vine bucătăreasa... Priveşte cît e de
grasă...
Şi ce vrea?
Vrea să mă întrebe ce să gătească la prînz; ştii,
cît timp mama e bolnavă, mă îngrijesc eu de
gospodărie...
Şi trebuie, neapărat, să avem de a face cu bucătăria ?
Doar trebuie să mîncăm... Uite-te la bucătăreasă, eu nu pot s-o privesc... Şi cine e femeia asta uriaşă?
Ţine de familia de vampiri Hummel; ne mănîncă
şi urechile...
Şi de ce nu-i daţi drumul? Nu pleacă! N-avem ce să-i facem; e la noi din pricina păcatelor noastre... Nu observi că slăbim văzînd cu ochii, că ne uscam pe picioare... Nu vă dă de mîncare?
500
501
DOMNIŞOARA Ba da, şi chiar mai multe feluri, dar toată puterea I lor a dispărut... Fierbe carnea pînă nu mai(rămîne în ea nici un pic de vlagă şi ne-o serveşte aşa, numai fibre şi apă, iar supa o mănîncă ea, toată; cînd avem friptură, mănîncă tot sosul; pe ce pune ea mîna, îşi pierde toată vlaga, parcă ar secătui totul numai cu privirile; cînd avem | cafea, nouă ne dă numai drojdia; apoi bea pe furiş şi din sticlele de vin şi subţiază cu apă ce a mai rămas... STUDENTUL Alungaţi-o! DOMNIŞOARA NU putem! STUDENTUL De ce? DOMNIŞOARA NU ştim! Nu pleacă! Nimeni n-are ce să-i facă, ne-a supt toate puterile! STUDENTUL S-O alung eu?
DOMNIŞOARA NU ! Totul trebuie să rămînă aşa cum este! Acum o să întrebe ce să gătească pentru prînz; eu îi răspund: asta şi asta; apoi mă contrazice, şi pînă la urmă rămîne tot cum vrea ea.
STUDENTUL Atunci, las-o pe ea să hotărască! DOMNIŞOARA Dar nu vrea!
STUDENTUL Ciudată casă! E condamnată la pieire! DOMNIŞOARA Da!... Dar uite că a făcut calea întoarsă, cînd te-a văzut pe dumneata! *
BUCĂTĂREASA *(în uşă):* Nu, nu de aia plec! *(Rînjeşte.)*
STUDENTUL Ieşi afară, femeie! BUCĂTĂREASA Cînd mi-o veni cheful! *(Pauză.)* Uite că mi-a venit! *(Dispare.)*
DOMNIŞOARA NU te grăbi!... Ai răbdare; ea e doar una din
încercările la care sîntem supuşi! De fapt, mai
avem şi o fată în casă! După care trebuie să facem
noi curat!
STUDENTUL Acum m-am liniştit! Cor in aethere![1] Vreau
să aud muzică! DOMNIŞOARA Aşteaptă! STUDENTUL Vreau să aud muzică!
DOMNIŞOARA Răbdare! încăperea asta se numeşte camera încercărilor... e frumoasă cînd o priveşti, dar e plină de neajunsuri...
STUDENTUL De necrezut! Dar trebuie să le trecem cu vederea! E frumos aici, însă e cam frig! De ce nu faceţi foc?
pOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA

STUDENTUL DOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA
STUDENTUL DOMNIŞOARA
[1] Inima în înălţimi (în limba latină).

Fiindcă intră fumul în odaie!
Nu se pot curaţi coşurile?
Nu ajută la nimic! Vezi masa aceea de scris?
Da! E deosebit de frumoasă!
Dar un picior e mai scurt; în fiecare zi pun sub piciorul ăsta cîte o bucată de plută, dar fata în casă o scoate, cînd mătură, aşa că trebuie să pun alta! Tocul îl găsesc murdar de cerneală în fiecare dimineaţă. Şi celelalte unelte de scris sînt murdare şi trebuie să le curăţ eu în fiecare zi, la răsăritul soarelui. *(Pauză.)* Care crezi că e lucrul cel mai neplăcut cu putinţă?
Să numeri rufele care se dau la spălat! Pfui!
Ei bine, eu tocmai asta trebuie să fac!
Şi altceva?
Sînt nevoită să-mi întrerup somnul noaptea, ca să închid geamul de sus cu cîrligul, fiindcă fata în casă a uitat să-1 închidă!
Şi altceva?
Să mă urc pe o scară şi să înnod şnurul de la capacul sobei de teracotă, fiindcă fata în casă 1-a rupt!
Şi altceva?
Să mătur după ea, să şterg praful după ea şi să fac şi focul, fiindcă ea nu aduce decît lemnele! Să potrivesc căldura de la sobă, să şterg paharele, să mai pun masa încă o dată, să scot dopurile de la sticle, să deschid ferestrele ca să se aerisească, să-mi schimb aşternutul, că-mi clătesc cana de apă, cînd se înverzeşte de alge, să cumpăr chibrituri şi săpun, care lipsesc mereu, să şterg abajururile de la lampă şi să curăţ fitilul, pentru ca lămpile să nu fumege; şi pentru ca ele să nu se stingă tocmai cînd avem musafiri, trebuie eu să le umplu din timp.. . Vreau să aud muzică!
Aşteaptă! Mai întîi să vezi ce înseamnă oboseala, oboseala de a nu lăsa să se adune murdărie, nicăieri.
Bine, dar sînteţi bogaţi, aveţi două servitoare!
N-ajută la nimic! Chiar dacă ar fi trei! Viaţa e grea, şi adesea mă simt obosită... închipuie-ţi că ar mai fi şi o odaie a copiilor!
Cea mai mare dintre bucurii.. .
Cea mai costisitoare.. . Oare merită viaţa atîta osteneală ?

STUDENTUL Depinde de răsplata pe care o aştepţi de pe urma ostenelii... Eu nu m-aş da înapoi de la nimic, numai să pot obţine mîna ta.
DOMNIŞOARA NU vorbi aşa! Mîna mea n-o s-o poţi avea niciodată!
STUDENTUL De ce? DOMNIŞOARA NU mă întreba!
Pauză.
STUDENTUL DOMNIŞOARA
Ţi-a căzut brăţara pe fereastră...
Fiindcă mi s-a subţiat mîna aşa de mult...
Pauză.
Bucătăreasa apare Unind în mînă o sticlă japoneză.
DOMNIŞOARA Ea mă mănîncă şi pe mine şi pe toţi ceilalţi. STUDENTUL Dar ce ţine în mînă?
DOMNIŞOARA Sticla cu lichid colorat, pe care sînt scrise litere asemănătoare unui scorpion! E soia,

care preface apa în supă de carne, care înlocuieşte sosul, cu care se poate fierbe varza, din care se face supă de broască ţestoasă.

STUDENTUL *(către bucătăreasă):* Ieşi afară! BUCĂTĂREASA Sugeţi vlaga din noi, şi noi din voi; noi vă luăm sîngele, şi vouă vă rămîne apa colorată. Da! Colorată! Acum plec, dar dacă vreau, pot să rămîn oricît!

Pleacă.

STUDENTUL De ce poartă Bengtsson o decoraţie?

DOMNIŞOARA Pentru meritele sale mari.

STUDENTUL N-are nici un defect?

DOMNIŞOARA Ba da, şi încă foarte mari, dar pentru acelea nu se primesc decoraţii.

STUDENTUL Dar multe taine mai sînt în casa asta!...

DOMNIŞOARA Ca peste tot... Iar noi ţinem la ale noastre!

Pauză.

STUDENTUL îţi place sinceritatea? DOMNIŞOARA Da, într-o oarecare măsură! STUDENTUL Mă apucă aşa, cîteodată, o poftă nebună să spun tot ce gîndesc; dar ştiu că lumea s-ar prăbuşi, dacă am fi sinceri cu adevărat! *(Pauză.)* Deunăzi am fost la o înmormîntare... în biserică totul era solemn şi frumos! DOMNIŞOARA înmormîntarea directorului Hummel?

STUDENTUL Da, a pretinsului meu binefăcător. La căpătîi stătea un prieten mai în vîrstă al răposatului, care era în fruntea cortegiului; preotul mi-a impus foarte mult prin atitudinea sa demnă şi prin cuvintele mişcătoare... Am plîns, au plîns toţi cei prezenţi. După aceea ne-am dus la un birt... Acolo am aflat ca prietenul îl iubise pe fiul răposatului...

Domnişoara se uită ţintă la student, ca să desluşească sensul celor spuse.

Şi că răposatul împrumutase bani de la admiratorul fiului său... *(Pauză.)* A doua zi a fost arestat preotul, fiindcă delapidase banii bisericii! Frumos, nu-i aşa? Pfui!

Ştii ce cred eu acum despre dumneata? Nu-mi spune, că mor!... Trebuie, altfel mor eu!... Numai la ospiciu spune fiecare tot ce gîndeşte... Aşa e!... Tatăl meu şi-a sfîrşit zilele într-o casă de nebuni... A fost bolnav?

Nu, era sănătos altfel, dar era nebun. Nebunia i-a venit dintr-o dată, în împrejurările următoare... Era înconjurat, ca noi toţi, de un cerc de cunoscuţi, pe care el îi numea, pe scurt, prieteni; fireşte, însă, că era o adunătură de canalii, cum sînt oamenii de cele mai multe ori. Dar trebuia şi el să aibă o societate oarecare, căci nu putea să stea singur, cuc. De obicei, oamenilor nu le spui ce crezi despre ei şi asta n-a făcut-o nici tata. Ştia prea bine cît sînt de prefăcuţi, le cunoştea perfidia din fir în păr... era un om înţelept şi bine crescut, de aceea se purta totdeauna politicos. într-o seară, a dat o masă mare; era obosit de munca din ziua aceea şi de efortul pe de o parte de a tăcea şi pe de altă parte de a vorbi verzi şi uscate cu oaspeţii...

Domnişoara e cuprinsă de groază.

STUDENTUL în sfîrşit, la masă, bate la un moment dat în pahar şi se ridică să ţină un toast... La scurt

STUDENTUL

DOMNIŞOARA STUDENTUL

DOMNIŞOARA STUDENTUL

DOMNIŞOARA STUDENTUL

[DOMNIŞOARA STUDENTUL

DOMNIŞOARA STUDENTUL

timp, începe s-o ia razna şi într-o cuvîntare destul de lungă, îi demască pe toţi cei prezenţi, unul cîte unul, le spune tuturor în faţă cît sînt de prefăcuţi. La sfîrşit se aşază scîrbit pe masă şi le strigă să se ducă la naiba! îngrozitor!

Am fost şi eu de faţă şi n-o să uit niciodată ce s-a întîmplat după aceea! Tata şi mama s-au luat la bătaie, în timp ce oaspeţii s-au repezit spre uşă... iar tata a fost dus apoi la ospiciu, unde a rămas pînă la sfîrşitul vieţii! *(Pauză.)* Apa stătută prinde miros cu timpul; aşa e şi în casa asta. Ceva e putred! Iar eu am crezut că e raiul pe pămînt cînd te-am văzut prima oară intrînd aici... M-am oprit în dimineaţa aceea de duminică şi m-am uitat înăuntru; am văzut un colonel, care de fapt nu era colonel; aveam un binefăcător cu un suflet nobil, care, în realitate, era un bandit, ce a trebuit să se spînzure; am văzut o mumie, care pînă la urmă nu reprezenta pe nimeni şi o virgină, apropo, unde există virginitate? Unde e

frumuseţea? în natură şi în imaginaţia mea, cînd e îmbrăcată în haine de duminică! Unde găsim onoare şi credinţă? în basme şi în spectacolele pentru copii! Unde există oameni, care îşi ţin promisiunile?... în închipuirea mea!... Florile dumitale m-au otrăvit şi ţi-am dat otrava înapoi... — ţi-am cerut mîna, am făcut versuri, am cîntat cu vocea şi cu harfa şi apoi a intrat bucătăreasa... Sursum corda![x] Mai încearcă o dată să cînţi cu pasiune din harfa aceea de aur... încearcă, te rog, îţi poruncesc în genunchi... Ei, dacă nu, atunci o să cînt eu! *(Ia harfa, dar corzile nu sună.)* E mută şi surdă. Şi cînd te gîndeşti că florile cele mai frumoase sînt cele mai otrăvite; de fapt întreaga lume şi viaţă sînt blestemate... De ce nu vrei să fii mireasa mea? Fiindcă eşti obosită de viaţă... simt acum cum vampirul din bucătărie începe să mă sugă şi pe mine; cred că există un demon feminin care suge sîngele copiilor, totdeauna odraslele familiei sînt vlăguite în bucătărie, dacă asta nu s-a întîmplat încă în odaia copiilor. .. Există otrăvuri care orbesc şi altele care întăresc

[1] Sus inimile! (în lb. lat.)

vederea... Sigur că eu m-am născut cu acestea din urmă, fiindcă nu reuşesc să văd în culori frumoase sau să spun că răul e bun; asta nu pot! Isus Cristos a coborît în iad; ceea ce e urît, căci iad a fost viaţa lui pe pămînt, pe acest pămînt ce seamănă cu o casă de nebuni, cu o închisoare, cu o morgă, iar nebunii l-au omorît cînd a vrut să-i mîntuiască, dar tîlharului i-au dat drumul; tîlharii se bucură totdeauna de simpatii!... Vai, vai de noi toţi! Mîntuitorul lumii, mîntuieşte-ne, căci pierim!

Domnişoara sună, apoi se prăbuşeşte ca moartă; intră Bengtsson.

DOMNIŞOARA Vino cu paravanul! Repede... mor!

Bengtsson se întoarce cu paravanul, pe care-l desface şi-l aşază în faţa domnişoarei, ascunzînd-o, astfel, vederii spectatorilor.

STUDENTUL Vine eliberatorul! Bun sosit, fiinţă palidă şi blîndă! Dormi în pace, făptură frumoasă, nefericită; tu care ai suferit atîta fără să ai nici o vină; dormi fără vise, iar cînd o să te trezeşti din nou... să fii primită de un soare cu raze blînde într-o casă fără praf, să ai parte de rude de care să nu te ruşinezi, să te bucuri de iubire fără de prihană... O, prea înţeleptule Buddha, care aştepţi ca cerul să răsară din pămînt, dă-ne răbdare ca să înfruntăm toate încercările, dă-ne sinceritate în porniri, fă ca speranţele noastre să nu fie zădărnicite!

Corzile harfei încep să vibreze ; camera se umple, de lumină.

STUDENTUL Am văzut soarele şi mi s-a părut Că-1 zăresc pe Cel nevăzut; Toţi oamenii sînt răsplătiţi După faptele lor. Fericit cel ce face bine; Nu răzbuna o faptă rea Cu un rău şi mai mare Mîngîie-1 pe cel ce l-ai întristat, Prin bunătate adu-i alinare;
Nimeni nu se teme, dacă n-a făcut vreun rău; Bine e să fii fără de prihană.

De după paravan se aude un geamăt.

STUDENTUL O, tu, sărmană copilă a lumii acesteia plină de rătăciri, păcate, suferinţe şi moarte; a unei lumi a eternelor schimbări, greşeli şi dureri! Fie-ţi Domnul din ceruri milostiv pe drumul veşniciei!

Camera dispare iar fundalul devine Insula Morţilor a lui Bocklin; din insulă se aud în surdină acordurile unei melodii de o vagă tristeţe.

CORTINA